

# БІБЛІОТЕЧНІ ІННОВАЦІЇ: НОВІ ШЛЯХИ ДО РОЗШИРЕННЯ ІНФОРМАТИВНОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ



**М.М.Медвідь,**

*директор бібліотеки Закарпатського державного університету  
(м.Ужгород, Україна)*

*The Library of the Transcarpathian State University improves its services by means of introduction of progressive methods of work - library innovations, namely:*

- *creation of the E-catalogue;*
- *automatic taking and landing books;*
- *creation of the Web-pages and the Internet Centre;*
- *participation in the work of the Distance Education.*

*Head of the Library of the Transcarpathian State University*

*...З часів виникнення перших університетів бібліотека була тим осередком, навколо якого концентрувалися наукові ресурси (люди та інформація), проводилися наукові дискусії, здійснювалося навчання молоді. Образно можна сказати, що вищий навчальний заклад починається з бібліотеки, а рівень її діяльності і оснащення багато в чому характеризує стан його розвитку і авторитету... (З виступу Міністра освіти і науки України С.М.Ніколаєнка на нараді директорів бібліотек вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації – «Бібліотека вищого навчального закладу - ключова ланка інформаційного забезпечення навчального процесу на сучасному етапі» м. Дніпропетровськ, 12-13 лютого 2007 року).*

Бібліотека Закарпатського державного університету - ровесниця свого вузу, яка пройшла разом з ним непростий, та досить успішний шлях свого становлення, розвитку, модернізації. За неповних 13 років стала відомим в краї культурним центром, який першим пішов на крок впровадження інноваційних технологій в бібліотечну справу. Під впливом змін, що відбуваються у глобальному інформаційному просторі, бібліотека Закарпатського державного університету удосконалює не тільки

технологію своєї роботи, а й переглядає вже сформовані підходи та поняття, по новому моделює і організовує свою роботу. Найвагомим заходом, спрямованим на створення інформаційної структури бібліотеки є впровадження сучасних інформаційних технологій, розвиток мережних інформаційних служб, удосконалення менеджменту бібліотечної справи. Вже сьогодні значення університетської бібліотеки вимірюється не тільки традиційними показниками бібліотечного фонду, кількістю читачів, книговидачею, а насамперед рівнем комфортності доступу до інформації. Більшість читачів нашої бібліотеки вільно володіють комп'ютером, готові використовувати ресурси Інтернету. Інформаційні технології дозволили змінити саму суть бібліотечного обслуговування, поміняти взаємини з користувачами, надаючи їм принципово нові послуги. Це сприяє постійному відновленню різних сторін діяльності: чи то електронна видача документів, чи відкритий доступ до інформації фондів, чи надання широкого спектру консультаційних послуг в читальній залі, можливість працювати в електронному каталозі, тощо.

Реформування освіти у світі Болонського процесу торкається всіх сторін діяльності університету, у тому числі і бібліотечного обслуговування. Які ж інновації запроваджено в бібліотеці Закарпатського державного університету? Найпершим кроком в цьому напрямі залишається створення електронного каталогу (ЕК), започаткованого з 2003 року. Як відомо ЕК виконує цілий ряд додаткових функцій у порівнянні з традиційним каталогом. Його переваги:

- Інформації про місцезнаходження й доступність примірника в будь-який момент часу;
- Електронна видача та повернення книги;
- Електронне замовлення й бронювання книги;
- Електронний облік фонду;
- Статистичний облік обслуговування;
- Рейтингова оцінка;
- Електронна добірка фонду

У бібліотеці створена електронна база всіх читацьких формулярів, повністю автоматизована видача та повернення книг.

**Web-сторінка бібліотеки, яка знаходиться на офіційному сайті університету, за адресою: [www.instiel.uzhorod.ua](http://www.instiel.uzhorod.ua).**

Щомісячно на сайті відображається інформація про нові надходження книг до бібліотеки, інформація про проведення тематичних виставок, виставляється презентація наукових праць викладачів університету.

Особливої уваги заслугове рубрика «Замовлення». Електронне замовлення на книгу читач залишає після відвідування сайту і введення особистого номеру картки (шифру) та описом книг, які бажає замовити, резервуючи на термін до 24 години. Електронне замовлення, безумовно, стає надзвичайно популярним, воно стає невід'ємною частиною обслуговування, бо має великі переваги ніж традиційне – карткове.

Інновацією в обслуговування читачів в бібліотеці ЗакДУ є організація вільного доступу до її фондів всіх відділів. Це дало можливість повною мірою, ґрунтуючись на принципах оперативності й доступності інформації запропонувати користувачам низку нових послуг. Безсумнівно, на особливу оцінку заслугове відкритий доступ фонду читальної зали, в якому знаходяться най значиміші книги, монографії, довідникова література. Вільний доступ впливає й на поведінку читачів, що звикають самостійно працювати з більшими масивами документів, вмінню орієнтуватися в них, адже вільний вибір не впливає на світогляд читача, таким чином, зберігається демократичність.

Істотним доповненням бібліотечного фонду стали періодичні видання, які передплачуються в значному обсязі. Загалом бібліотека пропонує більше 150 найменувань газет та часописів щорічно. До послуг електронний каталог періодичних видань, запровадження якого дає можливість створювати тематичні каталог статей періодики.

В бібліотеці ЗакДУ працює Інтернет - центр з безкоштовним доступом до Мережі. Переваги використання Інтернету в бібліотечному обслуговуванні очевидні і безперечні, однак пошук конкретного документа в Мережі не завжди дає позитивний результат. Не всі документи «існують» в Інтернеті, і незнання користувачем цієї особливості може призвести до непродуктивних витрат часу. Саме тому роль бібліотеки як інформаційного центру різко зросла після створення фонду електронного читального залу. Це понад п'ятсот електронних документів з різних галузей знань. Всі ці документи відображаються в електронному каталозі бібліотеки. Новинкою є створення електронної бази кращих дипломних та магістерських робіт. Працівники бібліотеки надають консультації в роботі з електронними документами. Використання CD і DVD дає можливість надати більший обсяг інформації, спростити процес її сприйняття й оброблення (на одному диску можливе розміщення декількох БД з однієї або декількох суміжних галузей); запобігти погіршенню фізичного стану документів на традиційних носіях; вивільнити приміщення бібліотеки завдяки компактності носіїв інформації. Відкриття електронної читальної зали дозволило перейти на якісно новий рівень обслуговування користувачів і задовольнити найрізноманітніші їхні запити, ефективніше використо-

увати інформаційний потенціал бібліотеки, створити оптимальні умови для накопичення і збереження електронних інформаційних ресурсів, виробити й удосконалити технологію роботи з ними. Таким чином, зроблено перший крок до створення цифрової бібліотеки.

Відвідувачі Інтернет-центру мають можливість користуватись інформаційно-правовою системою «Ліга: Закон. Класік».

Хочеться підкреслити значення маркетингового підходу до формування фонду навчальної літератури, який дозволив збільшити обсяги надходжень до бібліотеки наукової літератури. Його результат показав дієздатність нової системи комплектування підручниками та необхідність її подальшого удосконалення.

Важливою інновацією в роботі бібліотеки є її роль в організації дистанційного навчання. Дистанційна освіта – це освітній процес, значна частина якого здійснюється викладачем, відділеним у просторі та (або) часі від студента чи їхньої групи. Дистанційне навчання передбачає особистісну креативну діяльність студентів, забезпечення їх інформаційними ресурсами. Процес його запровадження підвищує та трансформує роль бібліотеки. Головна ідея трансформації бібліотечного обслуговування для потреб дистанційної освіти полягає в тому, що інформаційні ресурси мають бути доступні студенту та викладачу на відстані, незалежно від місцезнаходження останніх. Студенти – дистанційники мають право на весь спектр бібліотечних послуг - від довідково-бібліографічного обслуговування, бібліотечно-бібліографічного навчання та використання баз даних – до міжбібліотечного абонементу. З метою забезпечення доступності інформаційних ресурсів для тих, хто вчиться дистанційно, університет складає угоди з іншими бібліотеками. Розташованими за місцем проживання студентів, відкриває бібліотеки-філії, якщо таких студентів у цій місцевості багато. З відкриттям відділу дистанційної освіти до штату бібліотеки рекомендується ввести посаду бібліотекаря-адміністратора дистанційного навчання, до функцій якого входить:

- Вивчення кола інформаційних потреб користувачів;
- Розробка політики комплектування фондів, відповідно до потреб дистанційної освіти;
- Участь у розробці програм навчальних курсів;
- Популяризація можливостей бібліотеки в організації дистанційної освіти.

В бібліотеці ЗакДУ виділено місце для консультацій, довідкових фондів, точки доступу до електронних ресурсів. Особлива увага приділяється віртуальним засобам: розробці веб-сторінки, можливостям до-

ступу до інформації через Інтернет. Там можна знайти матеріали про те, як користуватися бібліотекою, шукати інформацію в базах даних, робити посилання на статтю, книгу чи електронну публікацію. Через веб-сайт є можливість зв'язатися з бібліографом, надіслати йому запит та отримати відповідь електронною поштою. Бібліотекарі повинні забезпечити оволодіння студентами навичок пошуку, оцінки та використання інформації, тому підвищується значення бібліотечно-інформаційного навчання тих, хто збирається чи вже навчається дистанційно.

Впровадження інноваційних технологій дозволило підняти якість роботи та престиж бібліотечних служб. Наступний крок інновації колектив бібліотеки ЗакДУ вбачає в розвитку корпоративності і взаємодії бібліотек, в створенні зведеного каталогу інформаційних ресурсів регіону.